

นครสาวัดดี อาณาจักรโกศล

คัดตัดตอนจากหนังสือ
"สุแดนพระพุทธรองค์ อินเดีย-เนปาล"
โดย พระราชรัตนรังษี (ว.ป.วีรยุทธโท)

นครสาวัดดี อาณาจักรโกศล

จากลุมพินีวันแดนประสูติ มุ่งสู่อาณาจักรโกศล ในฝั่งแผ่นดินของประเทศอินเดีย ถ้าผ่านด่านด้านประเทศเนปาลแล้ว จะไปเมืองสาวัดดีก็เพียง ๑๗๒ กม. (๒๕๐ กม.) ใช้เวลาวิ่งประมาณ ๖-๗ ชม. จะวิ่งไปตั้งหลักที่โครักขปุรี หรือที่นิยมก็วิ่งเลียบบชายแดนเนปาลออกไปทางเมืองกบิลพัสดุ์ใหม่ก็ได้ ในระหว่างทางจะตัดเข้าเขตคามนิคม หมู่บ้าน ชุมชน ผู้สัญจรจะได้ศึกษา ภารตวิทยา บ้านที่ฉาบไล้ด้วยโคลย์สด ชีวิตทาดัดดิน หัวถวิลถึงฟ้า ฝูงแพะ แร้ง กา วั ว ควาย มีให้ชม เป็นสวนสัตว์เปิด ตัดผ่าน ท้องทุ่ง ข้าวสาลีเขียวชุ่มทอดระยยาว ยามต้องสายลมโยกโยนไปมา ดอกผักกาดระดาศเหลืองอร่าม ระบายสีแผ่นดินให้งดงาม กองมูลโคแห้ง ทั้งแห่งทั้งแผ่นดินไวข้างทาง ตลาดร้านรวงยัดถนนหลวงเป็นที่ค้าขาย หมู่ผู้ชายนุ่งโจดตี ออกจ่ายตลาดตอนเย็น เป็นภาพชีวิตที่มีให้เห็นได้ตลอดเส้นทางนี้

แคว้นโกศลมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า อูธ (Oudh) ชื่อนี้เลื่อนมาจากคำว่า อโยธยา (Ayodhya) อันเป็นชื่อเมืองสำคัญและ ศักดิ์สิทธิ์ของอินเดีย ในฐานะเป็นเมืองหลวงดั้งเดิมของแคว้น และเป็นเมืองของพระรามตามคัมภีร์รามายณะ หรือเรื่องรามเกียรติ์ อโยธยาก็มีความสำคัญ กล่าวต่อมาชื่อเมืองอโยธยา เลยเรียกกันเป็นชื่อแคว้นด้วย เมืองอโยธยาก็ยังมีอยู่ปัจจุบัน เรียกกันว่า อโยธยา บ้าง อูธ บ้าง และ อวัธ บ้าง

นครสาวัดดีเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรโกศล เป็น ๑ ใน ๖ ของเมืองมหาอำนาจ มีความรุ่งเรืองมากในมหาชนบท ๑๖ แคว้นของชมพูทวีป ซึ่งมีกษัตริย์ คือ พระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้ครองบัลลังก์แห่งอาณาจักรโกศล มีความยิ่งใหญ่ไม่แพ้พระเจ้าพิมพิสาร แห่งมคธรัฐ หรือกษัตริย์วงศ์จักรี แห่งแคว้นวัชชี

ในสมัยพุทธกาล แคว้นโกศลเป็นแคว้นที่รุ่งเรืองและมีอำนาจมาก แคว้นกาสิ แคว้นสักกะแห่งศากยวงศ์ ก็อยู่ภายใต้ อำนาจ หรือความคุ้มครองของแคว้นโกศล เพราะเมืองสาวัดดีเป็นมหาอำนาจทางการเมือง ทางทหาร ที่มีความพร้อมด้วย แสนยานุภาพ ทั้งในแผ่นดินก็อุดมด้วยธัญพืช พระพุทธร่องค์จึงทรงปักหลักประกาศพระพุทธศาสนาอยู่ที่สาวัดดี รวม ๒๕ พรรษา

โดยเสด็จประทับที่พระอารามเขตนันทวิหาร ๑๙ พรรษา และที่พระวิหารบุพพาราม ๖ พรรษา จะเห็นได้ในธรรมนิทาน ทางพระพุทธศาสนา จะเป็นชาติภอรรกถา วรรณคดีสายบาลี ที่จะไม่เอ่ยถึงเมืองสาวัดดีเลย เห็นจะมีน้อยมาก หรือไม่มีเลย

ตามตำนานกล่าวว่า อาณาจักรโกศลมีหมู่บ้านรวมทั้งสิ้น ๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน แต่ไม่มีวัดในพระพุทธศาสนาเท่า อาณาจักรมคธ พระบรมศาสดาเสด็จมาประทับในแคว้นโกศลตอนปลายพระชนม์ชีพถึง ๒๕ พรรษา จนกระทั่งเห็นความล่มจมของ กรุงกบิลพัสดุ์และศากยวงศ์แล้ว จึงได้เสด็จออกจากเมืองสาวัดดีไปปรินิพพานที่นครกุสินารา

นครสาวัดดี

สาวัดดีแห่งแคว้นโกศล ปัจจุบันได้แก่ บริเวณชากกองอิฐ มุลดิน ก้อนหินเรียงตั้งในลักษณะเป็นเมืองเก่า ที่ชาวบ้าน เรียกว่า สาเหต-มาเหต หรือ สาเห-มาเห (Saheih - Maheih) ในเขตจังหวัดบาห์ไรจ์ (Bahraich) ห่างจากสถานีโกณฑา (Gonda) ๕๙ กม. จากการขุดค้นสำรวจซากโบราณสถานของ เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม ที่เรียกว่า มาเหต ได้แก่ตัวเมืองสาวัดดี สาเหต ได้แก่พระเขตนันทวิหาร โดยอาศัยศิลาจารึกที่จารึกว่าที่พระพุทธรูปองค์ที่ค้นพบ ณ ที่ตั้งของเมืองนี้ อยู่ทางด้านใต้ ห่างจากกำแพงเมืองประมาณ ๑ กม. มีเนื้อที่ประมาณ ๘๐ ไร่ (๓๒ เอเคอร์) ชื่อสาเหต-มาเหต เรียกกันน้อยมาก และที่เรียกขานใน ภาษาสันสกฤตว่า สราวาสตี (Srawasti) ชื่อบาลีที่เราใช้กันคือ สาวัดดีนั่นเอง

หลวงจีนถังซัมจั๋ง เรียกชื่อเมืองนี้ว่า เซ้-โล-ฟา-ซี-ตี ท่านเซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม เป็นผู้มาสำรวจนครสาวัดดีเมื่อ พ.ศ.๒๔๐๕ (ค.ศ.๑๘๖๒) โดยอาศัยหลักฐานจากบันทึกของหลวงจีนฟาเทียนกับหลวงจีนถังซัมจั๋งเป็นหลัก ได้มีการขุดค้น ๒ ครั้ง ครั้งแรกได้พบพระพุทธรูปองค์หนึ่ง สูง ๗ ฟุตเศษ จารึกไว้ชัดเจนว่าสร้างที่เมืองสาวัดดี การขุดค้นครั้งที่สอง ไม่พบอะไรที่เป็น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ นายวินเซนต์ สมิธ มีความเห็นขัดแย้งว่า เมืองสาวัดดีน่าจะตั้งอยู่ที่ประเทศเนปาล แต่ก็ยึดข้อขัดแย้งได้ เมื่อเซอร์ จอห์น มาร์แชล ทำการขุดในปี พ.ศ.๒๔๕๒ (ค.ศ.๑๙๐๙) พบเหรียญทองแดงมากมาย ซึ่งบ่งชี้ว่าสาเหต-มาเหตคือ เมืองสาวัดดีอย่างไม่ต้องสงสัย

ท่านพุทธโฆษาจารย์ได้อธิบายความหมายของอาณาจักรโกศลไว้ในสมังควลิลานีอรรกถาว่า โกศล เป็นคำเดียวกับ กุศล แปลว่า สุขสมบูรณ์ หรือสบายดี และได้เล่าเรื่องเจ้าชายมหาปนาทไม่ยิ้ม พระบิดาทรงเป็นทุกข์ ป้าร้องว่า ใครทำให้ยิ้มได้ จะให้รางวัล พระอินทร์ส่งคนมาช่วยทำให้ยิ้มได้ ใคร ๆ ก็แสดงความยินดีต่อคนเก่งคนนั้น ด้วยการทักทายว่าสบายดีหรือ เขาก็ต้อง ตอบว่า กุศล ๆ จนกลายเป็นเมืองโกศลในที่สุด

อีกนัยหนึ่งที่เรียกว่าสาวัดดีนั้น เรียกชื่อตามภาษา สาวัดละ ซึ่งจำศีลอยู่ที่นั่น ท่านพุทธโฆษายังได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ใน คัมภีร์อรรกถาปิฎกสุทธีว่า สาวัดดีมาจากศัพท์ สัพพะ กับ อัถถะ แปลความว่า บรรดาสิ่งของทั้งปวงที่พึงปรารถนามีอยู่พร้อม แล้วที่นี้ ซึ่งมีเรื่องเดิมว่า มีเกวียนหมู่หนึ่งมาจอดพักที่นั่น ชาวบ้านจึงเข้าไปรุมล้อมถามว่า มีอะไรบ้าง ก็ได้รับคำตอบว่า สัพพัตถะ ดังกล่าวแล้ว แต่ในวิษณุปุราณะ กล่าวว่า กษัตริย์ผู้สืบสายจากอีกสวากองค์หนึ่ง ชื่อ สราวัดละ เป็นผู้ตั้งเมืองนี้ขึ้น

อารามสำคัญของสาวัตถี

นครสาวัตถีมีวัดสำคัญ ๆ อยู่หลายวัด แต่ที่เป็นมหารวิหารซึ่งมีผู้สร้างขึ้น ๓ แห่ง คือ

๑. เขตวันมหารวิหาร พระอารามที่อนาถบิณฑิกสร้างถวาย ในสมัยที่ท่านเป็นพ่อค้า ชื่อ สุทัตตะ ไปประกอบธุรกิจยังเมืองราชคฤห์ และได้ประกาศตนเป็นอุบาสก กราบทูลอาราธนาพระพุทธองค์เสด็จที่นครสาวัตถี และได้สร้างวัดพระเชตะวันมหารวิหารถวายพระพุทธองค์

๒. บุปผารามมหารวิหาร ที่นางวิสาขาหมิดมารดาเป็นผู้สร้างไว้ มีอาคารที่พักถึง ๑,๐๐๐ ห้อง พร้อมด้วยเครื่องใช้ไม่สอย และเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมทุกห้อง ทั้งนี้พระพุทธองค์ทรงบัญชาให้พระโมคคัลลานเถระเป็นผู้อำนวยการสร้าง พระพุทธองค์จำพรรษาที่บุพพารามนี้ ๖ พรรษา

๓. ราชิการาม ซึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลสร้างไว้ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมือง แรกทีเดียวเป็นสถานที่ตั้งอารามของคณาจารย์นอกพระพุทธศาสนา แต่พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงย้ายสำนักของคณาจารย์เหล่านั้นออกไปเสีย และทรงสร้างอารามไว้เป็นที่อยู่ของภิกษุณี ซึ่งในครั้งนั้นมีนางภิกษุณีสมณเภา ซึ่งเป็นพระกนิษฐาของพระองค์เอง พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระสูตรหลายพระสูตร เช่น นันทโกวิทสูตร และพระธรรมเทศนาอีกหลายพระสูตร อันมีมาในสังยุตนิคาย เป็นต้น

พระเชตะวันมหารวิหาร

อดีตเป็นบริเวณที่ร่มรื่น หนาไปด้วยแมกไม้ นานาพันธุ์ พร้อมด้วยกุฎี อาคารสงบ ทำให้ยอนรำลึกถึงครั้งพระพุทธองค์ทรงยังมีพระชนม์ชีพ ประทับอยู่ที่นี้ถึง ๑๙ พรรษา พระองค์คงจะเสด็จดำเนินไปมา ประทับรอยพระบาทไว้ทั่วอาณาบริเวณ หมูชนจากจตุรทิศถือดอกไม้ ของหอม เครื่องใช้อันสมควรแก่สมณะ และฟังพระธรรมเทศนา ณ ธรรมศาลาในพระเชตะวัน แม้บรรดาเทวดาก็เพียรพยายามเข้ามาเพื่อรับฟังกระแสธรรมจากพระพุทธองค์

พระเชตะวันมหารวิหารแห่งนครสาวัตถี อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นผู้สร้างถวายพระพุทธองค์ด้วยความศรัทธาอย่างยิ่ง ตามตำนานกล่าวว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นชาวเมืองสาวัตถี ไปค้าขายที่เมืองราชคฤห์ ได้พบพระบรมพระศาสดาที่เสด็จวัน เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธธรรม จึงออกปากนิมนต์ให้พระพุทธองค์มาโปรดสัตว์ที่เมืองสาวัตถี แล้วอนาถบิณฑิกเศรษฐีไปขอซื้อป่าไม้ของเจ้าเขต ซึ่งอยู่นอกเมืองสาวัตถีตอนใต้ เพื่อสร้างอารามถวายพระบรมพระศาสดา

ตอนแรกเจ้าเขตไม่ยอมขาย และพูดอย่างเสียไม่ได้ว่า ถ้าอนาถบิณฑิกเศรษฐีเอาเหรียญทองมาปูให้เต็มป่าจึงจะยอมขาย อนาถบิณฑิกเศรษฐีก็เอาเหรียญทองมาปูเต็มป่าจริง ๆ ทำให้เจ้าเขตเห็นความศรัทธาอย่างแรงกล้าของอนาถบิณฑิก จึงยอมลดราคาให้ครึ่งหนึ่ง โดยคิดแต่เพียง ๑๘ โกฏิหาปณะ แล้วอนาถบิณฑิกก็ใช้เงินอีก ๑๘ โกฏิหาปณะ สร้างมหารวิหาร และทำการฉลองอีก ๑๘ โกฏิหาปณะ รวม ๕๔ โกฏิหาปณะ และเรียกชื่อพระอารามว่าเชตะวันตามเจ้าของเดิม

การสร้างวัดทำบุญใหญ่ของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ทำให้เกิดการลือลั่นสนั่นไปทั่วเมืองสาวัตถี เพราะยังไม่เคยมีเศรษฐีคนใด ทำได้ถึงขนาดนี้มาก่อน ทำให้พวกพราหมณ์เจ้าลัทธิต่าง ๆ ในเมืองสาวัตถีริษยา และต่อต้านการกระทำของอนาถบิณฑิกเศรษฐี จนพระบรมศาสดาได้พระอัครสาวกสารีบุตรมาช่วยในการก่อสร้างพระเชตะวันมหารวิหาร และเป็นกำลังใจแก่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี พระสารีบุตรมาถึงเมืองสาวัตถีก็เผชิญหน้ากับเจ้าลัทธิต่าง ๆ เหล่านั้น และได้ประชันปากกันอย่างหนัก ซึ่งในที่สุดพระสารีบุตรก็เอาชนะเจ้าลัทธิทั้งหมดได้ ทำให้อนาถบิณฑิกเศรษฐีมีหน้ามีตา สร้างวัดพระเชตะวันมหารวิหารจนสำเร็จ ดึกที่สร้างครั้งนั้น สูง ๗ ชั้นก็มี แล้วทำการฉลองถึง ๙ เดือน พร้อมกับนิมนต์พระบรมศาสดามาประทับนับแต่นั้นเป็นต้นมา

การเสด็จมาของพระบรมศาสดา ได้ถูกต่อต้านอย่างหนาแน่นยิ่งขึ้นจากเจ้าลัทธิต่าง ๆ ซึ่งนอกจากเจ้าลัทธิโบราณแล้ว นครสาวัตถียังมีศาสนาเช่นตั้งมั่นเป็นปีกแผ่นก่อนพระพุทธศาสนา ศาสนาอาชิวกก็มีศูนย์กลางอยู่ที่นั่น กับยังมีปริพาชกอีกมาก ที่หาเรื่องใส่ร้ายให้ประชาชนเกลียดชังพระบรมพระศาสดามากมาย

อีกครั้งหนึ่ง พวกปริพาชกจ้างนางสุนทรिकाให้เที่ยวโฆษณาว่า ได้เสียกับพระบรมศาสดา พอดอกเย็นนางสุนทรिकाจะแต่งตัวแซมซ้อย ทัดดอกไม้อย่างงาม เดินกรีดกรายเข้าไปในพระเชตะวันมหารวิหาร พบชาวบ้านคนใดก็โฆษณาว่า เธอจะไปปรนนิบัติพระองค์พระบรมศาสดา ต่อมาพวกปริพาชกก็ฆ่านางสุนทรिकाเสีย แล้วเอาศพไปหมกไว้ใต้คันทกุฎีของพระพุทธองค์ พอศพเน่าคนได้กลิ่นก็พากันมาดู ต่างเข้าใจว่าพระบรมศาสดาฆ่านางสุนทรिकाในเรื่องขู้สาวเป็นแน่ ขาวนี้ระบือไปทั่วกรุงสาวัตถีอย่างรวดเร็ว จนพระพุทธเจ้าต้องงดเสด็จออกบิณฑบาตเวลาเช้า พระเจ้าปเสนทิโกศล ต้องการรู้ความจริง โปรดให้นักสืบออกสืบสาวราวเรื่องภายใน ๗ วัน ก็จับคนร้ายที่ฆ่านางสุนทรिकाได้ทั้งหมด

พระบรมศาสดาได้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนใจบุคคลสำคัญ และเจ้าลัทธิใหญ่ในนครสาวัตถีเป็นอันมาก เช่น พราหมณ์อัคคิเกภารทวาชะ ที่ตะโกนด่าพระพุทธองค์ พราหมณ์ชานโสณิ พราหมณ์ธัญยานิ ล้วนเป็นศัตรูตัวร้ายของพระบรมศาสดา เมื่อกลับใจแล้วได้กลายเป็นอุปัฏฐากที่ยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนา เจ้าลัทธิใหญ่ ๆ ที่กลับใจมารับนับถือพุทธธรรมตลอดชีวิต เช่น โบกขรสาติแห่งอุกกัฏฐา โลหิจจะแห่งสาละวัตติกา จังก็แห่งโอบสาทะ และที่ท่าชาวเอ็กเกริกที่สุด คือ สาณศิษย์ของพาวรี ๑๖ คน เดินทางจากฝั่งแม่น้ำโคธาวารี มาขออุปสมบทที่พระเชตะวันมหารวิหาร

อนาถบิณฑิกเศรษฐี

อนาถบิณฑิกะ เป็นบุตรของสมนเศรษฐีแห่งกรุงสาวัตถี แคว้นโกศล เมื่อถือกำเนิด บิดาชื่อนามว่า สุทัตตะ เหตุที่ได้ชื่ออนาถบิณฑิกะ เพราะเป็นผู้ชอบทำทานแก่คนยากจน อันเป็นนามที่ตนปรารถนาได้แต่อดีตชาติ เมื่อบิดาสิ้นชีวิตก็ได้ครอบครองทรัพย์สมบัติเป็นคนหืดสืบทอดต่อมา ภรรยาของอนาถบิณฑิกะ ชื่อ นางปุลณณ์ลักษณะ มีบุตรชายคนเดียว คือ กาทิยะ มีธิดา ๓ คน ชื่อ มหาสัทททา จุฬสัทททา และสมณาเทวี

ในอรรถกถาธรรมบทกล่าวว่า ภรรยาของอนาถบิณฑิกเศรษฐีชื่อปุลณณ์ลักษณะ ซึ่งเป็นน้องสาวของราชคหเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ผู้ให้สร้างวิหาร ๖๐ หลังเสร็จภายในหนึ่งวัน แล้วถวายแก่ภิกษุสงฆ์ในทิศทั้ง ๔ ขณะเดียวกันนี้น้องสาวของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ก็ได้แต่งงานกับเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ผู้สร้างวิหาร ๖๐ หลังดังกล่าว

ขณะนั้นพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่ลิตวัน เสด็จลุกขึ้นจงกรมอยู่ ณ ที่กลางแจ้ง เมื่อทอดพระเนตรเห็นอนาถบิณฑิกเศรษฐีกำลังเดินมา จึงเสด็จจากที่จงกรมมาประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้พร้อมทั้งตรัสว่า "มาเถิด สุทัตตะ" ซึ่งอนาถบิณฑิกเศรษฐีก็เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจเป็นอย่างมากว่า "พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกชื่อเรา" จากนั้นจึงเดินตรงไปเฝ้าพร้อมทั้งชบศีระชะลงแทบพระยุคลบาทแล้วกราบทูลว่า "พระผู้มีพระภาคประทับอยู่เป็นสุขดีหรือ พระพุทธเจ้าข้า" พระองค์ได้ตรัสว่า :- "พราหมณ์ผู้ดับกิเลสแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุขทุกเมื่อ ผู้ไม่ติดอยู่ในกาม เป็นคนเยือกเย็น ไม่มีอุปกิเลส ตัดกิเลสเครื่องข้องทุกอย่างแล้ว กำจัดความกระวนกระวายในใจ เข้าถึงความสงบย่อมอยู่เป็นสุข"

ต่อจากนั้นพระองค์ทรงแสดงอนุปพิภพกา ซึ่งว่าด้วยเรื่องทานกถา (เรื่องทาน) สิลกถา (เรื่องศีล) สัคคกถา (เรื่องสวรรค์) กามาทีนวกถา (เรื่องโทษ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองแห่งกาม) และเนกขัมมานิสังสกถา (เรื่องอานิสงส์แห่งการออกจากกาม) จากนั้นทรงแสดงสามกถาสังกรรมเทศนา ซึ่งว่าด้วยอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โปรดอนาถบิณฑิกเศรษฐี จนได้บรรลุโสดาปัตติผล อนาถบิณฑิกเศรษฐี ก็ได้ประกาศตนเป็นอุบาสกขอถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะตลอดชีวิต

เมื่ออนาถบิณฑิกเศรษฐีเดินทางถึงกรุงสาวัตถี แคว้นโกศล ก็เริ่มพิจารณาหาสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อสร้างอารามไว้ต้อนรับเสด็จพระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์ ในที่สุดก็ได้กราบทูลติดต่อขอซื้อพระอุทยานของเจ้าเชตกุมาร จากนั้นจึงดำเนินการสร้างวัดพระเชตวันจนแล้วเสร็จครบบริบูรณ์อันประกอบด้วย การสร้างบริเวณ ชุมประตู่ ศาลา หอฉัน โรงไฟ กัปปียกฐิ วัจจกฐิ ที่จงกรม โรงจงกรม บ่อน้ำ ศาลาบ่อน้ำ เรือนไฟ ศาลาเรือนไฟ สระโบกขรณี มณฑปฯ เหมาะสมแก่การต้อนรับเสด็จพระพุทธเจ้า พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ทุกประการ โดยอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้บริจาคทรัพย์เป็นค่าก่อสร้างพระเชตวันมหาวิหาร รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕๔ โภกิ และพระพุทธเจ้าได้ประทับอยู่จำพรรษาที่พระเชตวันแห่งนี้เป็นเวลา ๑๙ พรรษา

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่กรุงราชคฤห์ตามความพอพระทัยแล้ว เสด็จไปกรุงเวสาลี แคว้นวัชชี ตามคำอาราธนาของเจ้าลิจฉวีมหาลี แล้วเสด็จกลับมายังกรุงราชคฤห์ ประมาณปลายพรรษาที่ ๒ ต้นพรรษาที่ ๓ การก่อสร้างวิหารก็สำเร็จเรียบร้อยชานานนามว่า เชตวันวิหาร เพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าเชตผู้เป็นเจ้าของที่ดิน ในที่ทุกแห่งจึงกล่าวเรียกว่า พระเชตวันวิหาร อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ส่งตัวแทนไปอาราธนาพระบรมศาสดา เพื่อมารับถวายพระเชตวันวิหาร พร้อมกันนั้นก็จัดเตรียมพิธีอย่างมโหฬารยิ่ง มีการถวายภัตตาหารแก่ภิกษุสงฆ์ ภายในเรือนก็จัดเตรียมทาน และไทยธรรมจำนวนมากเป็นประจำทุกวัน

เมื่อพระบรมศาสดาเสด็จมาถึง อนาถบิณฑิกเศรษฐีกราบทูลอาราธนา พระพุทธองค์ให้เข้าไปในวิหาร เมื่อพระพุทธองค์ประทับนั่งยังพุทธอาสน์แล้ว อนาถบิณฑิกะ กราบทูลถามว่า "จะให้ข้าพระองค์ปฏิบัติต่อพระวิหารนี้เช่นไร" พระพุทธองค์ตรัสว่า "ดูก่อนคุณพ่อดี ท่านจงถวายแก่ภิกษุสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มา"

อนาถบิณฑิกะจึงนำเด้าน้ำทองคำมาหลั่งน้ำลงบนพระหัตถ์ของพระพุทธเจ้า กล่าวคำอุทิศว่า "ข้าพระองค์ขอถวายเชตวันวิหารนี้ แต่พระพุทธองค์และบรรดาสงฆ์ที่มาจากทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้ว และยังไม่มา ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป" พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำอนุโมทนา ได้ตรัสอานิสงส์ของการถวายวิหารว่า "เสนาสนะย่อมป้องกัน ความร้อน หนาว ลม และแดด ย่อมบรรเทาไป นอกจากนั้น ยังป้องกันสัตว์ร้าย น้ำค้าง และฝน การถวายวิหารเพื่อเป็นที่พำนักของสงฆ์ เพื่อเป็นที่เร้นอยู่ เพื่อเพ่งพิจารณา เพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ บัณฑิตเมื่อเห็นประโยชน์ตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ให้ภิกษุผู้เป็นพหูสูตพำนักเถิด พึงถวายข้าว น้ำ ผ้า และคิลานเภสัชแก่ท่านเหล่านั้น เมื่อท่านรู้แจ้งธรรมอันใดแล้ว ท่านยอมแสดงธรรมนั้น มหาชนจักเป็นผู้ไม่มีอาสวะ เข้าถึงพระนิพพาน" เสร็จแล้วทำการฉลองพระเชตวันวิหาร นานถึง ๙ เดือน สิ้นทรัพย์ ๑๘ โภกิ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีบริจาคทรัพย์ทั้งสิ้น ๕๔ โภกิ เพื่อพระศาสนา พระบรมศาสดาประทับอยู่ ณ พระเชตวันวิหาร ระยะเวลาหนึ่งจึงเสด็จกลับกรุงราชคฤห์

จึงเป็นอันสรุปความได้ว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นอุบาสกผู้ยิ่งใหญ่ โดยพระพุทธเจ้าทรงยกย่องท่านว่า "เป็นผู้เลิศกว่าอุบาสกสาวกทั้งหลายของเรา ผู้ยินดียิ่งในการถวายทาน" นอกจากนี้ชื่อและอารามของท่านยังถูกนำมากล่าวไว้ในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องสั้นบ้าง ยาวบ้าง ไม่น้อยกว่า ๒๗ เล่ม และเมื่อท่านถึงแก่กรรมแล้วก็ได้ไปเกิดเป็นอนาถบิณฑิกเทพบุตรอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต บ้านปุโรหิตบิดาองคฺลิมาล

สถานที่ใกล้กับอนุสรณ์บ้านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นสุภที่กล่าวกันว่าเป็นที่พักอาศัยในตำแหน่งปุโรหิตของบิดาองคฺลิมาล หรือองคฺลิมาล จอมโจรบัณฑิตผู้สร้างประวัติศาสตร์ให้โลกถือ และองค์พระอรหันต์อัศรสาวกที่จาริกไว้ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา

ในอรรถกถาธรรมบทกล่าวว่า องคฺลิมาลเป็นอรหันตสาวกองค์หนึ่งของพระพุทธเจ้า เดิมชื่ออหิงสกะ หมายถึงกุมารผู้ไม่เบียดเบียน เป็นบุตรของภคคพราหมณ์ ผู้เป็นปุโรหิตของพระเจ้าโกศล มารดาชื่อนางมันตานีพราหมณี แห่งนครสาวัตถี (โคตรของบิดา คือ คัคคะ โคตรของมารดา คือ มันตานี) เคยเป็นมหาโจรโด่งดัง ด้วยว่าไปศึกษาศิลปศาสตร์กับอาจารย์ที่ศิปาโมกข์ เมืองตักกสิลา มีความรู้และความประพฤติดี เมื่อศิษย์ร่วมสำนักเกิดริษยา ให้อาจารย์กำจัดเสีย ด้วยอุบายลวงให้ไปฆ่าคนครบหนึ่งพัน แล้วจะมอบวิชาวิเศษอย่างหนึ่งให้ บัณฑิตหนุ่มแห่งกรุงสาวัตถีจึงกลายเป็นมหาโจรผู้โหดร้ายทารุณ เทียวตัดนิ้วมือคนที่ตนฆ่าตายแล้วมาร้อยเป็นพวงมาลัย จึงได้ชื่อว่า องคฺลิมาล แปลว่ามีนิ้วเป็นมาลัย ภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดกลับใจได้ขอมาขอต่อมาก็ได้สำเร็จพระอรหันต์ผล ท่านเป็นต้นแห่งพระพุทธบัญญัติไม่ให้บวชโจรที่ขึ้นชื่อโด่งดัง

สฤพลมกปาฏิหาริย์

สฤพลขนาดใหญ่ที่เหลือเป็นเพียงเนินดิน มองดูสูงกว่าที่ใด ๆ ในนครสาวัตถี อยู่ข้างทางระหว่างเมืองพาลัมปุระ กับเมืองสรวาสตี นับจากพระเชตะวันมหาวิหารประมาณ ๒ กม.ครึ่ง ชาวบ้านเรียกว่า สวนมะม่วงของคณทกะ สันนิษฐานว่าสถานที่นี้คือ ที่ที่พระบรมศาสดาทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์

ในอรรถกถาธรรมบทเล่าไว้ว่า สมัยนั้น ในกรุงสาวัตถี ลากสักการะอันเคยบริบูรณ์แก่เหล่าเดียริศย์ ได้เสื่อมถอยลงเป็นลำดับ เพราะมหาชนหันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น เป็นเหตุให้พวกเดียริศย์หาทางทำลายพระพุทธศาสนาทุกวิถีทาง พวกเดียริศย์มีความเห็นพ้องกันว่า สาเหตุเพราะสำนักของพระสมณโคดมเป็นทำเลที่ดี การคมนาคมสะดวกแก่เหล่าชนที่จะไปฟังธรรม ลากสักการะจึงเกิดแก่พระสมณโคดมมากมาย เหล่าเดียริศย์จึงคิดสร้างสำนักของตนขึ้น ณ หลังพระเชตะวันวิหาร ได้นำเครื่องบรรณาการไปถวายแก่พระเจ้าปเสนทิโกศล แล้วขอพระราชทานที่ดินเพื่อสร้างสำนักของตน

ขณะดำเนินการก่อสร้าง พระพุทธองค์ทรงดำริว่า การนี้อาจเป็นเสี้ยนหนามต่อพระศาสนาในอนาคต จึงให้พระอานนท์ไปทูลพระเจ้าปเสนทิโกศล

พระเจ้าปเสนทิโกศล ปฏิเสธไม่ยอมให้เข้าพบ ไม่ว่าจะเป็พระอานนท์ พระสารีบุตร หรือ พระโมคคัลลานะ พระบรมศาสดาจึงต้องเสด็จไปด้วยพระองค์เอง พระพุทธองค์เสด็จไปแล้วไม่ตรีสถามความใด แต่ทรงยก ภูเขาตก เป็นอุทาหรณ์ว่า "ในอดีตมี นักบวช ๒ จำพวก ฟ่านักอยู่ ณ โคนต้นไทร พวกหนึ่งอยู่ทางทิศเหนือ พวกหนึ่งอยู่ทางทิศใต้ ต่อมาต้นไทรทางทิศใต้เกิดเหี่ยวแห้งตายหมด จึงอพยพไปทางทิศเหนือ ประสงค์จะไปอยู่ ณ ที่นั้น เกิดทะเลาะกับพวกที่อยู่ก่อน เพราะการแย่งที่ฟ่านัก จึงพากันไปให้พระราชานแห่งกรุงมฤตติสิน นักบวชฝ่ายหนึ่งได้ถวายเรือสำหรับเป็นราชพาหนะแก่ภรรยา

พระราชานัดสินให้ฝ่ายที่มอบเรือเป็นผู้ชนะ ด้วยความลำเอียงทำให้เทวดาที่อยู่ในภรรรัฐทั้งสิ้นโกรธ เพราะเหตุที่พระราชานทำให้ผู้มีศีลทะเลาะกันด้วยอำนาจแห่งฉันทาคติ เทวดาจึงบันดาลให้เมืองมฤตติสินจมลงไปในใต้ทะเล ประสบความพินาศอย่างใหญ่หลวงล่มจมลงทั้งแวนแคว้น"

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้สดับดังนั้น จึงมีรับสั่งให้ขับนักบวชเหล่านั้นออกไป แล้วทรงสร้างที่นั้นให้เป็นอารามสำหรับภิกษุณี พระราชทานนามว่า ราชการาม กรุงสาวัตถีจึงมีอารามเกิดขึ้นใกล้พระเชตะวันวิหารด้วยเหตุนี้

พระพุทธองค์เสด็จไปยังกรุงสาวัตถี รับสั่งกับพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า พระองค์ทรงมีพระประสงค์จะแสดงยมกปาฏิหาริย์ ณ ขานกรุงสาวัตถี ในวันเพ็ญ เดือน ๘

พระบรมศาสดาทรงกระทำยมกปาฏิหาริย์ต่อคำท้าทายของพวกเดียริศย์นิครนถ์ ซึ่งเป็นการแสดงครั้งสำคัญ และครั้งสุดท้ายของพระบรมศาสดา ทำให้ประชาชนชาวเมืองสาวัตถีเกิดความตื่นเต้นในภินิหารของพระบรมศาสดา และทำให้ลัทธิศาสนาอื่น ๆ ในนครสาวัตถีเสื่อมลงไป ใคร ๆ ก็พากันหันมาสนใจกับพระพุทธศาสนามากขึ้น และด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้พวกเดียริศย์นิครนถ์ต้องจางนางจิดจมาณวิกาไปทำลายชื่อเสียงของพระบรมศาสดา

พระพุทธองค์ไม่โปรดการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ทรงห้ามมิให้ภิกษุแสดงปาฏิหาริย์อีกด้วย แต่พระองค์โปรดการแสดงอนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ ให้เห็นอิทธิฤทธิ์ของพระธรรมมากกว่า เหตุที่พระบรมศาสดาทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ที่นครสาวัตถี ก็เพราะเป็นที่ซึ่งพระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนาองค์ก่อน ๆ เคยมาแสดงยมกปาฏิหาริย์มาแล้วอย่างหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากพวกเดียริศ์นิครนถ์จวยโอกาสที่พระพุทธองค์ห้ามสาวกมิให้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ จึงท้าทายพระบรมศาสดาให้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์เป็นการแข่ง จนเป็นเหตุให้พระพุทธองค์ทรงประกาศว่าจะแสดงยมกปาฏิหาริย์ในที่ใกล้นครสาวัตถีในวันเพ็ญเดือน ๘ พวกเดียริศ์นิครนถ์รู้เข้าก็หาทางกลั่นแกล้ง เช่น พอรูว่าพระพุทธองค์จะทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ที่ใกล้ไม้คณทามพฤกษ์ คือ ต้นมะม่วง ก็เที่ยวหาซื้อและขุดทิ้งหมด ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อนายอุทยานของพระเจ้าปเสนทิโกศล ซื้อคณทกะ สอยมะม่วงในอุทยานติดมือไปผลหนึ่ง เมื่อได้เฝ้าพระพุทธองค์กลางทาง จึงถวายมะม่วงผลนั้น พระพุทธองค์เสวยเนื้อมะม่วงแล้ว ให้นายคณทกะเพาะเมล็ดลงในดิน ทรงล้างพระหัตถ์รดลงบนเมล็ดมะม่วงนั้น ทันใดนั้นก็เกิดต้นมะม่วงงามสูง ๕ ศอก ออกลูกติดต้น ใครมาก็ได้กินทั่วกันเป็นอัศจรรย์

เวลานั้นประชาชนมาชุมนุมรูดปาฏิหาริย์ของพระพุทธองค์อย่างหนาแน่น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ คือ ปาฏิหาริย์คู้ เช่น ทำให้ไฟพุ่งออกจากพระกายเบื้องบน น้ำพุ่งออกจากพระกายเบื้องล่าง ไฟพุ่งออกจากพระกายเบื้องหน้า น้ำพุ่งออกจากพระกายเบื้องหลัง ไฟพุ่งออกจากพระหัตถ์เบื้องซ้าย น้ำพุ่งออกจากพระหัตถ์เบื้องขวา น้ำพุ่งออกจากพระเนตรเบื้องขวา น้ำพุ่งออกจากพระกรรณซ้าย ซึ่งพวกเดียริศ์นิครนถ์ไม่มีปัญญาทำได้เลย ต้องแตกพ่ายแพ้ไปอย่างไม่เป็นท่า

หลวงจีนบันทึกว่าได้เห็นสฤพลหลายองค์ด้วยกัน องค์หนึ่งเขาใจว่าจะเป็องค์นี้ที่หลวงจีนว่า พระเจ้าอโศกทรงสร้างเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และทรงสร้างหลักศิลาไว้หลังหนึ่งด้วย หลวงจีนเล่าเรื่องอัศจรรย์ในสมัยนั้นว่า ที่สฤพลนี้มักจะมีเสียงดนตรีสวรรค์บรรเลง บางทีก็มีกลิ่นหอมตลบอบอวลไปหมด

เมื่อพระบรมศาสดาแสดงยมกปาฏิหาริย์แล้ว ได้เสด็จขึ้นไปดาวดึงส์เทวโลก เพื่อเทศนาโปรดพุทธมารดาตามประเพณีของพระพุทธองค์ก่อน ๆ และทรงจำพรรษา ๑ พรรษานบนดาวดึงส์ เมื่อใกล้จะออกพรรษาทรงทราบว่ พระสารีบุตรอัศจรรย์สาวกไปจำพรรษาอยู่ใกล้ประตูเมืองสังกัสสะ ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองสาวัตถี ๓๐ โยชน์ จึงทรงตกลงพระทัยเสด็จจากดาวดึงส์ไปลงที่สังกัสสะ ในวันออกพรรษาเทโวโรหณะนั้นเอง

ยังมีเรื่องน่ารู้ อีกมากมายจาก "สุพรรณพระพุทธร่องค์" ตอนนี้
อย่างเช่น

พระราชูปเสนาทโกศล

พระพาหิยเถระ

มงคลสูตร

พาหิยนมาเห็น

กฤทธิโกสัมพี

เศรษฐีดินแก้ว

พุทธประเพณี

สังฆสภา

ลูกชายภิกษุณี

แดนแห่งพระอรหันต์

ตันโพธิ์พระอานนท์

องค์สิมมาสูตร

หาโจรกลับใจ

พระองค์สิมมา

มหามูลคันธกุฎี

ปฎาจาราเถรี

เมืองโบราณสาวัดถึ

มัลลิการาม

บ้านอนาถบิณฑิกเศรษฐี

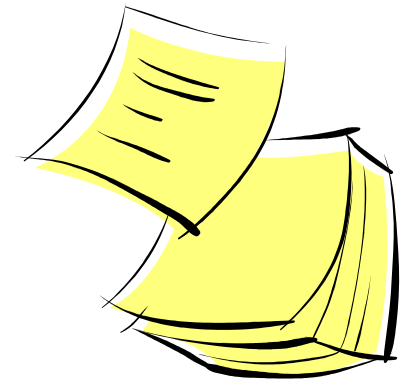
ภัททวัคคีย์

บุพพาราม

วิสาขามหาอุบาสิกา

ที่แผ่นดินสุบ

สังกัสสนคร

ติดตาม น่าอ่านได้ จากในหนังสือ นะคะ